

AR-T-036-25

משואה תל יצחק
ארכיון
36 / 125 / 1

(1629)

מחלקה: ~~מחלקה~~
10911

1/38

סלקים מככ'י

דל'מות לונות משל'ו - דבר'ות

דבר' מלוב' סנס'ים בנס'ים מונ'ים בלוא' ר'בית'ת' - תכ'ול

בביק'ה אמ'תה, נוא'ם נצ'י'ת' ר'ם א' בצי' וצ'כ'ה

ש'ק'ם קב'ול' מ'ול'יה, ב'ית'ה מ'ול'ין, ב'ונ'רה, ח'ת'יה ו'ת'יה

01020 - ארבע - קולות, קולות, ארבע

(א) בארץ כנען

(ב) המלך זר

(ג) המלך זר המלך זר

(ד) המלך זר המלך זר

(ה) המלך זר המלך זר

(ו) המלך זר המלך זר

(ז) המלך זר המלך זר

מסוואה תל-יציחה
ארכיון
36 125 8

(2628)

- 35 -

מס' 100
1947
1487

מרכז סוקים:

שלוש מטרות להתנדבות

ברצוני לשבח את גרשון ריבלין על שכינס כאן את הפורום הזה. אני חייב להביע הוקרה לאנשים היושבים כאן, קצינים ולא קצינים שהיו עמנו. אני סיבכתי אותם בעניין ההצלה ולא פעם היה עליהם להתמודד עם קשיים רציניים ביותר בזמן המלחמה, בהיותם קצינים בצבא הבריטי ולא קצינים בצה"ל. כל אחד מהם - בין אם היה מפקד, סגן מפקד או חבר פעיל מן השורה, נתן את תרומתו ועזרתו הגדולה למפעל הצלח שאריח הפליטה.

ישנם נושאים רבים שעלינו ללבוש היטב, בחלקם אף לחקן וטעונו ואי-דיוקים המרפיעים בספרים השונים.

כאשר הלכנו לצבא הבריטי בשם ה"הגנה", עמדו לפנינו שלוש מטרות: המטרה האחת - ההתנדבות. לחמנו למען מפעל ההתנדבות בקרב היישוב. לא הייתה הענוה נלהבת לקריאה להתגייס לצבא הבריטי. להיפך, נתקלנו ביחס שלילי בתחילה. קראו לנו "נאצים", "פלוגות מחץ". האשימו אותנו בכך שסחבנו בחורים צעירים ללכת לצבא. האמת היא שלא כולם הלכו. החופעה הכולטת היחה שדווקא אנשים מבוגרים הלכו והשאירו משפחות עם ילדים בבית. בין הצעירים, לעומת זאת, היו רבים שהעדיפו בילויים על התנדבות, ואנו השקענו בהם עבודה רבה בהסברה ובלחץ מוסרי. חופעה זו של אי-רצון להתנדב בקרב הצעירים, זורשת דיון וליבון.

המטרה השניה שעמדה לפנינו היחה המיפוש עם שארית הפליטה ומאמצי הצלחה. הדעה הרווחת היא שהבריגדה בלבד עסקה בכך. אני חש חובה להעמיד את העובדות על דיוקן. היו יחידות שהקדימו את הבריגדה בעניין הזה, וכולן יחד הקימו את הכוח הגדול - המרכז לגולה, שבו התרכז מפעל ההצלה הגדול של כל היחידות. הבריגדה, כמובן, נחנה את התנופה וזכתה לכך שבזמנה החלה הזרימה

הגדולה של פליטי חרב מפולניה, אך כולנו יחד עשינו כל שביכולתנו להצליח ולטיקום אותם יהודים ששרדו.

המטרה השלישית - הרכש. גם בנושא זה עשינו דבר גדול וידענו מה צפוי לנו. חובה לציין שהיו קצינים בריטיים בודדים שעזרו לנו. אזכיר את האי הקטן בקפריסין. שם נתנו התוחחנים יד לסחיבה גדולה מאד של נשק לארץ-ישראל. האנגלים עצמם היו אז במצב חמור ביותר ואנחנו לא החחשכנו בכד. העניין הזו מחקשר עם שאלת הגידום לצבא הבריטי. היטיב לבטא את הדילמה הזאת בחקופת הספו הלבן דוד בן-גוריון. באומרו: אנחנו נילחם בהיטלר כאילו לא קיים ספר לנו ונילחם בספר הלבן כאילו אין מלחמה.

לא אוסיף דברים בסוגיה רגישה זאת. יש צורך בדיון מיוחד וממושך לליבון הפרשה ההיא.

הרשו לי להזכיר את חיים לסקוב, עימו קיימתי שיחות רבות. הוא היה מודאג מאד מן האפשרות שגניבת הנשק תחגלה כיום מן הימים. הוא היה מזועזע מהמחשבה שאנו סיכנו את עצמנו זאת משפחותינו בעניין הרכש במלחמה העולם. קצינים, חיילים ונוטרים כאחד, ואילו היום מעיזים יהודים לגנוב נשק מצה"ל. הוא ראה בכך פשע שאין לו כפרה.

נקודה אחרונה - זכור לי שכשבאה משלחת של חברי פרלמנט מאנגליה או שארית הפליטה במתנזח בהצעה לחת להם מאה אלף סרטיפיקטים לכל המקומות, היו כל הפליטים כאחד על רגליהם והכריזו - לא רוצים מאה אלף סרטיפיקטים לני מקום - רוצים את ארץ-ישראל. חלק גדול מהם אמנם לא הגיע לישראל (מצאיי אוחם באמריקה) אך הגישה הבסיסית הוכיחה שמאמצינו בקרב שארית הפליטה נשתי פרי.

אוכל להמשיך ולספר כתנה וכחנה, אך אסיים בכך שאומר כי אלה שאירגנו את הכנס חזו עשו מפעל חשוב; להיה זה מצער אם הדורות שיבואו, לא ידעו על המעשים שנעשו בימים ההם, ולא יקבלו מהם השראה. היו אלה ימים הירואיים, וכל אחד מאיתנו שהיתה לו נגיעה, ולו הקטנה ביותר, למעשים ההירואיים הללו, יכול להיות גאה בעברו ולקוות שהלקחים של אותם ימים יילמדו על-ידי הדורות הבאים.

1986
מרכז סורקים:
מרכז פוליטי ואנושי כביר

את מפעל ההצלה לאחר האסון הגדול שפקד את עמנו במלחמת העולם השנייה, החלו היהודים לבדם בארצות שונות במזרח אירופה, לפני שנודע להם על החיל העברי בבריגדה. אחר-כך החלו יחידות שלמות שהשתתפו בשיחרור דרום איטליה לעבוד תחת השם "מרכז הגולה", שכראשו עמד יחיאל דוכובני. הם טיפלו בחילה בקהילות היהודיות, באיסוף הניצולים שהסתחרו בהרים בעזרתם של איטלקים טובלים, וגם הקימו מוסד - "סולבינו", ובו 800 יתומים.

עם כוא הבריגדה ניתנה לבריחה תנופה גדולה. שתי מטרות עמדו בפני חיילינו: ללחום בהיטלר ובמציאות הספר הלבן כאחד. 30,000 מתנדבים מגילים שונים יצאו להיפגש עם היהודים שנוחרו לפליטה. לא חשנו אז את גודל הטרagedיה. כאשר הגענו לגכול האיטלקי-אוסטרי, באו היהודים לחפש אותנו, אך הם איהרו, כי חברי הבריגדה הלכנו לחפש במחנות ההשמדה את אלה שנוחרו בחיים. הלכנו לחפש ילדים, לשחרר ילדים ממנזרים, והיו טרגדיות קשות כי הילדים לא רצו להיפרד מאלה שהצילו אותם וגידלו אותם. כמפעל זה השתתפו כולם: מפקדים וחיילים.

במפעל זה באו לעזרתנו הצנחנים ששבו אחרי המפעל הגדול שלהם שוב לאירופה כדי לפעול למען ההצלה. אזכיר בהוקרה גם את פעולת ה"ג'וינט". ד"ר ג'ו יוסף שורץ ז"ל, ראש ה"ג'וינט", לא הפעיל את המוסד כדרך שהוא פעל במלחמת העולם הראשונה. כל הכספים וכל הכלים שלהם הועמדו לרשותנו לשם הצלת יהודים.

היו לנו קשיים גדולים. בפרוטקטוראט הבריטי היה צריך לספק אוכל ליהודים, כי האנגלים לא היו מוכנים לקנותו, אבל האמריקנים חיסו כחף ופתחו מחנות לעקורים בגרמניה. זכינו כולנו להיות המצילים, ואני אישית זכיתי לעמוד בראש המפעל, בשם חיילי הבריגדה, וליוויהי את בן-גוריון ז"ל לפגישה עם הגנרל מקורני בגרמניה, כדי לבקשו לפתוח עוד מחנות.

כמחנות היו תנאי חיים קשים, ואז בא הזרם הגדול מפולין - אלף איש ויותר ליום. אני מעריך שהגיעו כמאה ושמונים אלף יהודים, נחייבים פולנים, שהורשו לשוב מרוסיה לפולין. וידענו שבמקום הארור הזה, טרם שלושה מליון יהודים נשפו בו - אין עוד מקום ליהודים. החברים שלנו, אנשי הכריחה והשליחים שהגיעו כאופן כלתי-ליגאלי בפסינות רעועות, נתקבלו על-ידינו ונשלחו לעמוד בראש המפעל בכל ארצות מזרח אירופה. לא היה גבול שהיה סגור בפנינו. אם סגרו אותו במקום אחד, הוא נפתח במקום אחר.

ולא רק חברים שלנו - גם רבנים וחיללים כעבא האמריקני, גם יהודים מרום-אפריקה, היו באים לילה-לילה כהתנדבות למחנה "טארוויזיו" (בצפון איטליה) לסיוע לחיללים המסורים שהכינו את המליטים לקראת עלייה ב'.

ב-1945 התקיים מיפגש היסטורי בפאריס, של כל הלוחמים מארצות שונות, כולל פרטיזנים וחיללי העבא הארום, שיכלו להגיע. התאטפנו כבית-הכנסת הגדול והספדנו את ששה מליוני הקרבנות. יש אצלי תמונת מהאירוע, בה הונצח הרגע בו הגחנו זר על קברו של החייל האלמוני בפאריס, שעליו התנוססה הכתובת: "כשבילנו המלחמה טרם נגמרה, כשבילנו מתחילה המלחמה על הקמת מדינת-ישראל". משם התפזרנו שוב לעבודה, והגיע הזמן לספר מה עשו הצנחנים, מה עשתה הבריגדה, מה עשו החיללים היהודיים מיתר היחידות. כולם היוו כוח פוליטי ואנושי כביר ששינה היסטוריה.

+

אליעזר לייסרובסקי:

עם ישראל אינו יכול לחיות בבית קברות

היתה לי הזכות, יחד עם חברי, שחלקם יושבים פה כאולם, לשחרר את העיר רובנו ב-1944. 6,000 פרטיזנים, ביניהם 400-500 יהודים, בפיקודו של הגנרל ברגמה, נכנסו לעיר מצד אחד, בעוד הרוסים נכנסו לעיר מצידה השני. השמחה של הפרטיזנים והעבא הרוסי היתה על הניצחון המפואר. רק אנחנו, היהודים, ראינו את האמת המרה ושאלנו את עצמנו כשביל מה לחמנו. לא אשכח זימים אלה שבהם כל חברי היו מרוכאים ולא ידעו מה יש לעשות, כשביל מה ללחום.

אחם, חברי, שהמשכתם את הפעולה ב-1945, אינכם יכולים לתאר לעצמכם באיזה מצב אנחנו היינו אז: לא היה רב יהודי, לא היה אף מוסר יהודי שיתן לנו הוראות או כיוון - לא כלום. כל אחד מאיתנו צריך היה ליטול על עצמו את

מסוואה תליצחק
ארכיון
36, 25, 8

Jean Mc Gannay
5

(2629)

יום חילול פסח. פסח א' תש"ד
1984

מרדכי טורקים

הבריגדה ועזרתה

בפתח הדברים אני מוצא לנכון, וכחובה נעימה, להזכיר שהיום הוא יום השלושים למותו של ד"ר שווארץ, יוסף שווארץ, מנהל הג'וינט באירופה, שחלקו רב בהצלת יהודים. אני מעלה את זכרו באהבה, בכבוד ובהוקרה. הוא היה אדם שתדם יותר מהרבה אנשים אחרים, שאני מכירם לענין ההצלה. הוא נטל מהג'וינט את אופיו הפילנטרופי, שהיה לו בימי מלחמת העולם הראשונה, והפך אותו למוסד של עזרה ושל הצלת יהודים. היה זה שינוי מהפכני בג'וינט. כמה מאות אלפי דולארים הקדיש הג'וינט בהנהלתו להצלת יהודים.

יהא זיכרו ברוך.

את דברי אקדיש יותר לחלקו של החייל העברי, ככל היחידות, כבריגדה, ולא רק כבריגדה, בהצלת יהודים. מפעלי "הבריחה" וההצלה - הם מן הכפעלים ההיסטוריים שלפני זלמען קום המדינה, ויבורכו אלה שכותבים על כך. אך לפני זה אינני פסור מלהעיר הערה. אני לא כותב ספר אף כי יש לי הרבה חומר. לא היה לי או הרבה זמן כדי לכתוב, אבל גם מהזיכרון אפשר להעלות וברית. היה לי הכבוד והזכות לעמוד בראשו של מפעל "הבריחה" במשך שנה וחצי, גם ירעתי אותו מהבריגדה, אבל את ההיסטוריון יהודה באואר ראיתי לראשונה במקרה בסלוויה. במשך שבע שנים כתב לי, אך יכול היה להזמין אותי לשיחה, הייתי מאוד מוכן לעזור לענין, וגם למנוע דברים לא טובים שישנם בספר.

יכ"ם לילה זא"א

יש לי יראת הכבוד בפני מאות האנשים שפעלו בחירוף נפש, יום ולילה, למען ההצלה הזאת: חברי קיבוצים, חלוצים, פרטיזאנים, שליחים, מכל התנועות. אם מנישים עבודה כזאת על הבריחה, שכתבתה נמשכה שבע שנים, הרי מן הראוי היה שלפני פרסומה ברבים חגיע לעיון לאנשים שחלקם רב מאוד במפעל זה: נשאלתו לא פעם - למה אני לא מכתב איזה דבר, איזה חיבור בנושא זה. אמרתי: אני חושש לעשות זאת משום שאם אני אראה חבר, שאני יודע שהוא סיכן את חייו למען ההצלה, ומשום מה לא הזכרתי אותו יהיה זה דבר קשה בעיני, שכן כאשר כותבים יש להזכיר את כל האנשים הנוגעים בדבר. זה עסק לא פשוט.

לכן, אני מברך על הפגישה היום, שכן אולי אפשר יהיה לחקן את המעוות הזה. ויש מעוותים קשים מאוד בספר שאנו דנים עליו.

פגישתי עם לויטה והופעתו כאן היום היה בשבילי חוויה. אני יודע מה היה חלקו של לויטה בתחום הפוליטי של המפעל הזה, הוא ואנטק וכל הקבוצה הזאת, שעסקה בזה. אני לא עסקתי אז בפוליטיקה - כמו "כ עם הפולנים זכו". היה מו"מ רציני והיו הישגים רציניים מאוד. צריך לדעת שלא רק יהודים עוררו גם גויים דגולים. גם אחד מהאישים הקומוניסטיים המובהקים בצ'כיה, אני מזכיר אותו שכן הוא עלה לגרדום - הלא הוא קלמנטים, מי שהיה סגן שר החוץ של יאן מסאריק המנוח.

היתה לי הזכות לעסוק בפרטים של המפעל הזה. לא מספיק היה להוציא יום-יום אלף, אלף וחמש מאות יהודים מפולניה מתוך המאה ושמונים אלף יהודים שנותרו שם. צריך היה לדאוג להעברתם הלאה. והיה המעבר קשה ביותר, בצ'כיה, והיו בעיות רציניות.

בחיפוש אחרי יהודים

צ'כיה 1946

לא אזכיר שמות של אנשים שעזרו לנו כמו, למשל, הקומוניסטים בצ'כיה. אעסוק ביהוד בעזרתה של הבריגדה, ולא רק של הבריגדה, אלא גם של כל החיילים והיחידות היהודיות שהקדימו את הכריגה, והיו הראשונים על אדמת אירופה, באיטליה, שהגישו עזרה לקהילות היהודיות, שעבדו כאיסוף יהודים ובשיקומם.

לא רק בדרך המו"מ הפוליטי עם הרוסים נפתחו לפנינו הגבולות בפולניה. הדבר עלה גם בכסף רב, בהרבה דולארים, בשוחד על הגבולות. ובענין זה יש שוב להזכיר את ד"ר שווארץ המנוח. אין אנהנו מפרסמים פרטים לא על המו"מ עם הרוסים, ולא עם המנהיגות שבפולניה, שהיחה מעוניינת שהיהודים יצאו מפולין, שלא יהוו שוב בעיה חמורה מאוד (אנטישמיות), כמות פולין.

נכון, עוד לפני הפרעות בקילץ התחילה "הבריחה", אבל קילץ נתנה דחיפה, שכן היהודים, לצערנו הרב, רצו אחרי סיר הבשר. חלק מהם, פתחו להם דירות בשלזיה. היו סידורים טובים. הם חשבו שיש להם זמן.

זכורה לי חוויה קשה מאוד, עם צבי נצר ביחד, ב-1946, בלודז'. ישכנו כל הלילה עם באי-כוח היהודים. התחננו לפניהם, כי ידענו שהגבול ייסגר. התחננו, שיתנו לנו את כל הצעירים למען יצאו, ואילו המבוגרים שלא רוצים לצאת - שישארו. בקושי הצלחנו לשכנע שחלק מהם יצאו. הגבול היה פתוח, והפולנים היו מעוניינים שאנחנו נצא. לויטה הרחיב על זה את הדיבור ואני שמח ששמענו לפחות חלק. הוא לא סיפר את הכל - ובצדק.

היחידות הצבאיות שלנו, איגוד החיילים והבריגדה, התחילו לשלוח שליחים לכל ארצות מזרח אירופה. יותר נכון - השרידים-הפליטים באו אלינו. לא הספקנו בכך ושלחנו אנשים לחפש אותם. פתחנו להם דרך אל החופים.

בגרמניה לא היה חוף בשבילים. ארצות הכיבוש היו מחולקות בין כמה גופים -
האמריקנים, האנגלים, הצרפתים והרוסים. הקשיים היו גדולים במיוחד באיזור
האנגלי, כי שמה אפילו מזון לא היה וצריך היה לשלוח מזון. האנגלים לא היו
מעוניינים לפתוח את המחנות.

היתה איפוא אינטרבנציה רצינית, מצד גרמנים פוליטיים ממדרגה ראשונה,
למען שהאמריקנים יפתחו מחנות לקלוט את כל היהודים. לא היתה קיימת שאלת
אספקת המזון באיזור האמריקני, כי האמריקנים סיפקו מזון. ההסכם עם
האמריקנים היה שאנחנו מוציאים רק את היהודים מפולניה. פתאום באה הלשנה
עלינו, שאנחנו מביאים יהודים גם מרומניה ומהונגריה. לצערנו הרב לא רבים
מדי מן היהודים מהונגריה ורומניה רצו ללכת. האמריקנים טענו שאין זה לפי
ההסכם. ההסכם היה עם הנ"ל נראל מק-נארני, שהיה המפקד של כל הכוחות
האמריקנים בגרמניה. שלחנו שליחים אליו, היו אצלו ד"ר גולדמן, סטיפאן
ויזו המנוח, ואחרי זה, בשנת 1946, לפני הקונגרס, בן-גוריון. רצינו לשכנע
את האמריקנים שיפתחו עוד מחנות. היו הנאים קשים מאוד שלא הסחרנו אותם
מפני היהודים - אמרנו להם: לברוח ולצאת, כי האדמה בוערת מתחת לרגליהם.

ובזה תרמו תרומה רצינית מאוד השליחים. אנחנו דאגנו שבכל ארץ וארץ
יהיו שליחים מארץ ישראל, שהגיעו בכל הדרכים, באופן כלתי-לינאלי,
בסירות וכו'. בראש המפעל עמדו איסר בן-צבי המנוח, צבי נצר, יוחנן כהן,
ואתם קבוצה שלמה של שליחים, שפעלו בפולניה. אז נפסק הוויכוח בינינו
ובין הבית"ר בפולניה.

היו ויכוחים קשים מאוד, נעשו מאמצים שענין ההצלה, הוצאת יהודים
מפולניה, ייעשה מה שיותר מהר.

צדק לויטה בדבריו על יחסם של היהודים אל הקיבוץ. יהודים מבוגרים
ידעו שדרך הקיבוץ הם גם יתקדמו יותר מהר אל הבריחה ואל ההעפלה. הם
גם ידעו כי בדרך הקיבוץ אפשר יהיה לצאת מה שיותר מהר ובאופן מאורגן.

היו לנו התנגשויות קשות מאוד. קצין וחיילים שלנו גם נהרגו בתאונות
דרכים. השתמשנו עם רכב צבאי שהיה אסור עלינו. השתמשנו גם עם רכב
של הג'וינס...

גם הספקת המזון לבורחים-המעפילים היה אסור עלינו שכך אנחנו ההיילים
קיבלנו אותו מהצבא הבריטי, כדי להאכיל את כל אלה שבאו דרך גראץ -
לילה-לילה. היו באים טרנספורטים שונים אל הגבול ואוסומובילים שלנו אספו
אותם. אמר ע'למנה טלווי

ולא רק זה. צריך היה להזיז את הבאים דרומה, במרחק של אלף ומאתיים
ק"מ מהגבול. כאשר קבוצות עליה ב' נתפסו בדורס, חשבו החופטים שבזה
נגמר הענין ולא נשלח יותר קבוצות מעפילים, אך אז התחלנו מהצפון. אני לא

אשכח את כאב הלב שהיה לנו, כאשר שלחנו ממיטב החלוצים שלנו, אל הדרום, על מנת שישבו שמה כדי להטעות את האנגלים, שיחשבו שאנחנו ממשיכים בדרום. כאוחו זמן המשכנו בשליחת מעפילים דרך הצפון. החלוצים שלנו ישבו בדרום הרכה זמן, חוץ מחשבה שהם מחכים למען להעפיל. לאמיתו של דבר הם ישבו כדי להטעות את האנגלים ובוז עזרו לענין ההעפלה.

מבצעי מפעל הבריחה

החייל העברי, בשיתוף עם המוני חלוצים, עם פרטיזאנים, עם שליחים מארץ ישראל, הם שביצעו את מפעלי הבריחה וההעפלה.

ביחס לעליה ב' - הייתה חלוקה בינינו. אנחנו עסקנו ביבשה, וקבוצה אחרת עסקה בים. הרבה חברים, מכל התנועות, גם ארץ ישראלים, עסקו בהכנת עליה ב' - וזו הייתה הכנה רצינית מאוד.

אמנם המספרים לא היו מרשימים ביותר, עד לשתי האניות הגדולות - פאן-יורק ופאן-קרשצ'נס. אבל היו סירות קטנות. עובדה זו עודדה. חשבנו שאם אפשר להעלות לארץ מספר קטן של מעפילים הרי שיש תקווה כי המספר יגדל.

~~במחנות שרוב אנשיהם באו מפולניה היו אז כ-180 אלף איש. אני חושב ש-180 אלף חזרו מרוסיה. זה היווה את הכח הפוליטי המכריע בהקמת מדינת ישראל. קבלת המאה אלף סרטיסקאטים כפי שדרשנו - וסוף שכווין לא-נחן אותם - היה מהווה אסון בשבילנו. המחנות הוכנו למרד, כמחאר נגד מה שקרה לנו אחרי מלחמת העולם השנייה. ידענו שלא על מגש של זהב נקבל את מדינת ישראל.~~

לא אשכח את הכינוס שלנו ב-1946, עת התאספנו בפאריס כל הלוחמים מכל העולם, גם פרטיזאנים, לחוג את ה-11 בנובמבר, חג הסיום של שתי המלחמות. גם צ'רצ'יל וגם דה-גול השתתפו בתהלוכה הגדולה בפאריז. אנחנו הנחנו זר פרחים על קברו של החייל האלמוני. חזרנו מהתפילה בבית הכנסת הגדול ע"ש רוטשילד. היינו אז כולנו יחד - אנשי הבריגדה, חיילים ופרטיזאנים ובאי כוח התנועות. ידענו כי המלחמה בשבילנו לא נסתיימה אלא רק התחילה. לא חיינו בהרגשת חג.

הייתה פעולה רבה באוסטריה, והיה המעבר הגדול מצ'כוסלובקיה, מברטיסלבה. חבל שיצחק צוקרמן איננו כאן אתנו ביום עיון זה. הוא השקיע מאמצים גדולים כמו"מ בפולניה יחד עם סטיפאן גראייק ואחרים. זה נחן באמת פרי, יכולנו בפולניה לעבוד בחנאים יותר קלים.

אני רוצה להזכיר את פגישתנו עם קצינים רוסיים-יהודים. המרכז של ה-3. ק.ו.ד. בהונגריה היה כסאמבטה, מקום מסוכן ביותר. קצינים יהודים מתוך הצבא הרוסי, שיכולנו להגיע לקשר אתם עזרו לנו. בגבול, בזמן שגראץ עוד היתה בידי הרוסים, ביום שבו חיכו בכליון עיניים לאנגלים כדי להציל את אנשי המקום מידי הרוסים (אינני בוכה על מה שעשו הרוסים לאוסטרים), באותו יום הוצאנו ממלון "וניצ'ר" הידוע, בעזרת קולונל רוסי יהודי, אלף יהודים. אז זרקו פרחים על חיילי הבריגדה, כי חשבו אותם לאנגלים שהגיעו למקום. זו היתה הפעולה האחרונה של הבריגדה בטרם זוהי לבלגיה ולהולנד. חיילים יהודים רוסיים, בכל מקום שנתקלנו בהם, עזרו לנו הרבה. בשום מ"מ מרכזי לא היונו יכולים להשיג את מה שהשגנו במו"ט שלנו ליד הגבול. החכמה שלנו ידענו איך להסתדר.

אשתדל גם אני להעלות את הדברים על הכתב. אך מה שאני רוצה להגיד כעח הוא, שחלקו של החייל העברי בכל הפורמציות, בלי הבדל, היה גדול במפעלי הכריחה וההצלה.

בבריגדה היו בסך הכל 7000 חיילים. כש"ה היה מספר המתנדבים היהודים מארץ ישראל 30 אלף. כשהגענו לראוונה, ליד הסניו, בזמן ההתקפה האחרונה על הגרמנים, בדרך אותנו, את הבריגדה, ג'נרל קלארק, המפקד של הארמיה ה-5. הוא אמר לנו אז בערך כך: "אני כבוד אתכם, אל תחשבו שאתם יחידים כאן, אתם מייצגים מיליון חיילים יהודים". בפעם הראשונה שמענו דברים כאלה, שכן בצבאות בעלות הברית נחשבו היהודים כנתיני ארצות-מוצאם: דרום-אפריקאיים, אמריקאים, רוסיים וכו' - אך לא כיהודים. הצהרתו זו של הג'נרל קלארק היתה אקט פוליטי ממדרגה ראשונה. נודע לנו אחר כך שכעד דבריו אלה הוא קיבל נויפה.

מיליון חיילים יהודים לחמו במלחמת העולם השנייה כצבאות בעלות-הברית.

* * *

מאמר
למנוחה

3113

המחלקה
24 (24)
מס' 218

הפרוייקט הבינאוניברסיטאי לחקר ההעפלה
עייש שאול אביגדור
מרכז המידע

אודה לכם אם תצלמו עבורי מתוך:

218 ע.כ. |

סמול זמני בלבד

עמודים: 31 - 36 (כולל), 40

(ברישום העמודים נא להתייחס לספרור של
מרכז המידע).

ולחץ יפה

שם המבקש/ת:

מסוואה תל-יפו
מרכיון
36 1251 ז

מרדכי טורקיס, ה"כ סיעה המערך
יו"ר ועד הפנים של הכנסת הששית והשביעית
יו"ר מרכז השלטון המקומי בישראל 1959-1965

חבר משלחת קרן היסוד לדרום אמריקה 1959
ראש המועצה המקומית כפר-טבא 1951-1965
חבר מרכז מפא"י

חבר הקונגרס הציוני
חבר הנהלת מפלגת העבודה הישראלית
נולד בפולניה ב-21 בינואר 1908 סטנשטיץ גליציה
אטמו הגב' עדה לבית אלקלעי

עלה לארץ בשנת 1933, סירח בכריגדה היהודית במלחמת העולם השנייה
מפקד העליה הבלתי לגאלית לארץ ישראל "צרות"

השתתף במשלחת ההסתדרות לארצות הברית 1951
ראש משלחת ישראל בקונגרס ראסי ערים שהתקיימו ברומא (1955),
האג (1957), לונדון 1960, בריסל ולוזאן.

ול"י ה'תרפ"ח המנוח של השומר והסופר
הכתובת: רח' ברנד 14, כפר-טבא.

6

מְשׁוּאָה תְּלִיזוֹת
אַרְבֵּי יוֹ
36, 25, 8

סמל

עיריית כפר סבא

תְּעוּדַת אֲזָרָחוֹת כְּבוֹד

וְזֹאת לְתְּעוּדַת בִּירֵיךְ

מֵרַדְכֵי סוּרְקִיס

כִּי מוֹעֵצַת עִירֵיית כֶּפֶר סַבָּא; בִּישְׁלִבְתָּה מִיּוֹם כֶּכָּ' בְּאֵדָר ב' תְּשִׁלְּיוֹ (24.3.76)
הַחֲלִיטָה פֶּה אַחַד לְהַעֲבִיק לְךָ אֲזָרָחוֹת כְּבוֹד שֶׁל הָעִיר - אוֹת לְרַחֲשֵׁי הָהֶעֱרַכָּה שְׁחוֹשְׁכֵי
הָעִיר רוֹחֲשִׁים לְךָ.

נִזְכִּיר וְנוֹקֵיר אֵת פּוֹעֵלְךָ הָרַב לְמַעַן עִירֵנוּ וְלְמַעַן אֶרְצֵנוּ וּמְדִינַתְנוּ.

כְּמִיד שְׁנוֹתֶיךָ בְּאֶרֶץ קֶשֶׁת אֵת גּוֹרְלֶךָ עִם כֶּפֶר-סַבָּא בֶּה הַחִילוֹת אֵז דְּרֹכְךָ כְּפוֹעֵל בַּחֲקֵלָאוֹת
וּבְבִנְיָן, וְהַפַּכְתָּ לְשִׁלִּיחַ צִיבוֹר הַפוֹעֵלִים.

כַּהֲתַגִּיֵּסְךָ לִיְהִיְדוֹת הָעֵבְרִיּוֹת בְּמַלְחַמַת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה שִׁינַּשְׁת מוֹנֶפֶת לְהַתְנַדְּבוֹת אִישִׁית,
וּבַחֲחֻלְצֶךָ לְהַצִּיל שְׂרִידֵי הַשּׁוּאָה בְּאִירוֹפָּה וּבַהוֹלִיכֶךָ אוֹתָם בְּנִתְלִבְלֵי "הַבְּרִיחָה" לְאֶרֶץ מְכֹרֶתָם -
הִיִּית לְחֻלוֹץ בְּעַמּוֹ, הַהוֹלֵךְ לְפָנֵי הַמַּחֲנֶה.

ב-לִיִּד שְׁנוֹת כַּהוֹנֶתְךָ כְּרֹאשׁ הַרְשׁוֹת הַמְּקוֹמִית כֶּפֶר-סַבָּא הַנַּחַת נְדָבְכִים נוֹסָפִים וְיִצְקֵת יִסוּדוֹת
חֲדָשִׁים לְבִנְיָנָה וּפִתּוּחָה שֶׁל הַמוֹשְׁבָה לְעִיר וְאֵם בִּישְׂרָאֵל, וְזָכִית לְהִיּוֹת בֶּה רֹאשׁ הָעִיר הָרֵאשׁוֹן.

גַּם בְּפַעֲלֹתֶיךָ הַעֲנַמָּה בְּתַנוּעַת הָעֵבֹדָה, כַּהֲסַתְדוֹרוֹת הַצִּיּוֹנִית, בְּהִיּוֹתְךָ יוֹשֵׁב רֹאשׁ וְעֵדֵת הַפְּנִים
שֶׁל הַכִּנְסֵת וּבְכַהוֹנֶתְךָ כִּי"ר מֵרֶכֶז הַשְּׁלִטוֹן הַמְּקוֹמִי בִּישְׂרָאֵל - לִיּוֹזִית בְּנִאֲמָנוֹת וּבְמַסִּירוֹת אֵת
עִירְךָ כֶּפֶר-סַבָּא.

וְכֹל כֹּל אֱלֹה תְהִיָּה לָנוּ, מֵרַדְכֵי סוּרְקִיס, אֲזָרַח כְּבוֹד שֶׁל כֶּפֶר-סַבָּא, לִיקֵר וּלְחַפְאֵרֵת לְאוֹרֶךְ
יָמִים וְשָׁנִים.

אֲמֵן.

זֶאֱכֵ גֵלְר
רֹאשׁ הָעִירִיָּה

מוֹצֵאֵי שַׁבָּת, ב' בְּכֶסֶל תְּשִׁלְּי"ח (12.11.77)
כְּשַׁנַּת ה-30 לְמְדִינַת יִשְׂרָאֵל ו-75 לְכֶפֶר-סַבָּא.

10/65 קניונים שנים

תל-צחק ארכיון 36,25,8

מחצית מה שנתכנן הכספים מר' סורקיס

(2029)

אני מברך את ראש-העיר ואת עיריית כפר-סבא בהתפתחותה ושיגשוגה של העיר לטובת תושבי כפר-סבא. אני מוצא לנכון קודם כל להגיד דברי פרידה לאלה ששירתו שנים בעירייה, בעירייה הקודמת, בקדנציה האחרונה. אני אקריא את השמות שלהם לפי הסדר ולא אתעכב על כולם על הפעילות שלהם ועל המסירות לעירייה, כל אחד תרם את תרומתו לפי יכולתו למען כפר-סבא.

אני אפתיל מאלה שלא חברי העירייה שאומרים תרמו תרומה לא קטנה בשני שטחים. קודם כל בנימין ברנשטיין, בועזת בניין ערים ואני כאן עוד רוצה להגיד משהו על ברנשטיין, שולח לו בירכת החלמה שיוכל הלאה להמשיך לפיתוחה לשיגשוגה ותרומתו לכפר-סבא שהוא היה פעיל בבניין ערים. מר אברהם אינפלד שהוא היה פעיל בשתי ועדות, בועזת בניין ערים וועדת הנחות. תרם את תרומתו לכל הישיבות במשך שש שנים הוא הקדיש את זמנו. חברי העירייה, החבר נחשון שהוא היה פעיל ביחוד בועזת הנחות ויו"ר ועדת השומה והוא דאג לתפקיד שהסילו עליו במסירות ובנאמנות.

חבר רזון אברהם, שהוא היה חבר הנהלה והוא היה פעיל בהנהלה כמו כל חברי הנהלה במשך כל הקדנציה שש שנים האחרונות.

מר סודרי שהוא היה ראש ועדת המכרזים, אחת הועדות הפעילות שהרבה זמן הקדיש מזמנו כאדם שלא עובד בשכר על השכוננו ועסק בזה בנאמנות וחסד יחד איננו בועזת המכרזים רבבות לירות לעירייה. אני רוצה לציין שללא דופי במשך שנים נהגנו גמעלה מ-1000 לירות למסור את כל העבודה לפי מכרזים גם פנימיים וגם חיצוניים והוא הקפיד ושקד על העבודה הזאת שהוא עבד בזה ואני מברך אותו יחד עם יתר החברים שנגיד בסוף לכולם ברכה.

אחרונה אחרונה חביבה הכסף שהיא שנים הקדישה לעסק הרגיש, לחלק הנכשל בציבורנו בענייני סעד, לאלה שזקוקים לעזרה ולטיפול של יד נאמנה, יחד עם העובדות הסוציאליות הקדישה שנים בפעילות רבה, ידע ולב חם לאלה שזקוקים. לכל אלה שהזכרתי קודם יחד איתה ברכה המה, בריאות ואושר והמשך פעולה ציבורית לכולכם יחד, תודתי העמוקה בעד שיתוף הפעולה איתי יחד ובעד היחסים ההוגנים ... איתכם.

בדרך כלל דבר מקובל בחיים דמוקרטיים, שיש חילופי גברי ושאלשים מתחלפים בתפקידים וכל אחד שגמר עבודה של שנים רבות ומותר לי היום להגיד את חלקי בעבודה הזאת של 14 שנים, שבכוונה ובזדון סילפנו בזמן הבחירות, גם בזמן בחירות צריך להגיד את האמת, אבל אני לא אתקו את זה היום אז אני אשתדל בכמה קווים לציין את פעולת העירייה של עיריית כפר-סבא בשנים האחרונות.

אני 33 שנים במקום ועוד מעט בסדר. באתי לכפר-סבא לפי קריאה של ידיד שלי שזה את של ראש-העיר שנבחר היום, גדליהו גלר ז"ל שהוא הביא אותי לכפר-סבא ובמשך הזמן שרגלי דרכה קיבלתי כעסקו ציבורי, מזכיר מפלגה

יתר החברים למען מפלגת פועלי ארץ ישראל והייתי שליחה. חתרנו שמפלגת פועלי ארץ ישראל במקום לא תקבע יקבעו דברים על ידי בבתים פרטיים. התחלנו בצריף והגענו לבניין ובבניין הזה השתתפו הרבה חברים. את הבניין בנינו שלושה אנשים, דאגנו לזה, זה ברנשטיין, פנחס ספיר (אז קוזלובסקי) ואנוכי.

כשהגיע הזמן להיפרד מהבניין ולבחור בנאמנות בדרך ובמנהיג לא היסטתי הרבה, התלבטתי רבות כי לא הייתי מקופח במפלגתי, היו לי יחסים טובים עם אנשים. היו עלי כל מיני שמועות שאני נוהג יד קשה, תקיפה, לא נתתי יד לסלק אף אחד. כשנקראתי לתפקיד היו לי הרבה מחשבות אחרות לגמרי, גם היום יש לי מחשבות משלי בדרך לחיים, אבל לא תמיד זה מסתדר כפי שאדם רוצה, יש מרות, יש תנועה, אני קיבלתי תמיד, אני איש מרות.

שירתתי את התנועה שלי, לכל קריאה הייתי תמיד נכון, אני הייתי הרבה יותר צעיר וזאב גלר הרבה יותר מבוגר, אבל יחד הלכנו ועוד רבים שאחרים ישבו בבית לפי קריאה לצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה. עסקתי בענייני הצלה והייתי קשור ואני קשור עד היום לעניין של יהודים. היו לי הרבה חלומות שבאמצע נפסקו הודות לעניין שקיבלתי עלי את הדיון של בקשת חברים להיכנס לתפקיד שלא חלמתי עליו אפילו, לפני 14 שנים. ועד היום אני קשור לענייני יהודים ועליה, אבל שנכנסתי לתפקיד אין לי מה למסור, מחר בבוקר גלר יכול להיכנס לעבודה, לא צריך אותי, כי מהיום הראשון אני מסרתי לו את העניינים. הייתי כשותף נאמן לכל דבר בפנים ובחוץ. כמעט שהיה פעם, לא כמעט, היה טישטוש בין התפקידים שלנו כי אנחנו ראינו בעבודה שלנו שירות, לשרת את כפר-סבא, להשתתף במפעלים, ליזום וליצור ולעבוד קשה. מנת חלקי היתה הרבה יותר קשה, אני לא הייתי איש פנים, לא איש משרד. ראיתי בתפקידי בשלושה דברים מרכזיים: בפיתוח כפר-סבא, בקליטת עליה, בכספים שאני עסקתי ואני אוציא את הרשימה עוד מעט, זה מוכיח משהו. במשך השנים האלה אני שמעתי איזה פגם שמבקשים חומר ובבחירות השתמשו בזה, שביקשתי חומר כדי לסקור כל שנה את התפתחותה של כפר-סבא ועדים העיתונאים שהם ילון את כפר-סבא בכל המפעלים ואני מוצא לנכון להודות להם ולכל העיתונות שלא היה כמעט מקרה שלא העריכו את עבודתנו.

ראיתי בעבודה שלנו כמה דברים מרכזיים, קודם כל ענייני תעסוקה ונפל בחלקי בזמן החומר ביותר של קליטת עליה בכפר-סבא, בזמן המעברה ובזמן השטפונות ובזמן של הפגנות של מחוסרי עבודה כל יום שישי והייתי מטרה לחיצים, לפגיעות, לאבנים, לבקבוקים ולמצור בבית הזה. לא נכנעתי כי ידעתי שאנחנו עושים דבר למען העולים עם כל הקושי מה שיש בהם. אנחנו צריכים לשרת אותם ולהאזין אותם, אותם ואת הילדים שלהם. אולי אצלנו השכונה היתה הכי קשה, אבל לא מקרה שאני קשור אליהם והם קשורים אלי, יותר מאשר אחרים, כי אני ראיתי שיחלוף הזמן ושניתן להם פרנסה ושניתן

קודם כל פרנסה שיוכלו לפרנס את ילדיהם.

אני לא פעם עסקתי בדברים, אמנם הפיצו זיבות זדון שהייתי רק אורח בעיריה, הייתי בא בבוקר להגיד שלום למזכיר העיר. אבל לא היה יהודי בכפר-סבא שרצה לראות אותי עם קבלת קהל בזמן או בבוקר או בלילה בביתי שלא קיבלתי אותו, פעם אחת ולא יקום. ועסקתי הרבה בענייני סעד והיו תלונות מאנשי סעד כי אני יותר מדי מפריע, תלונות טובות של חברות שמסורות לתפקיד, אבל לא יכולתי אחרת כי עזרתי בדברים לפעמים ב-80% מתפקידים ששייך לראש-העיר, ראיתי שהיד העוזרת קודם כל לאיש הזקוק, האיש המטופל בילדים, האיש ששהוא זקוק לעזרה ולסעד ולעידוד בימים קשים.

הייתי שותף, אני לא קיפחתי אף פעם בחיים אף אחד, לא התפארתי שאני עשיתי והקדימו אותי ראשוני וותיקי כפר-סבא. אולי אחד הדברים שעשיתי בכפר-סבא שבמצבנו שהיה פעם מלחמה לעבודה עברית, מצאתי גשר בין אלה הוותיקים האיכרים ויצרו יחסי ידידות ואחוה בכפר-סבא ורעות. והכל מה שהיה פעם זה נחלת העבר, יצרנו אטמוספירה של כבוד ותמיד העליתי על נס את ראשוני ואת בוני כפר-סבא. העליתי על נס וטיפחתי ועברתי עם מספר חברים, הם היוזמה הברוכה של החבר ספיר בעניין מפעל המים ואחר כך חצרות הדר וברנשטיין ידידי היקר שהוא היחידי שנשאר לי ידיד אישי, אין לי יותר, והוא סחב בעול כבד ללא נשוא. והרי היינו מרוצים למסור את חצרות הדר לידיים פרטיות, לבנק הפועלים, כי לא הייתה לנו עזרה כי רק בכמה מאות אלפי לירות יכולנו עוד להמשיך ולהחזיק את המוסד הזה, כי המוסד הזה יש לו התפקיד ההסטורי ובחלק למפעל המים ובעיריה. שלושת הגופים האלה יצרו דברים גדולים על יד הגבול של תעסוקה ושיכוננים ויכולנו בכל התנאים הקשים ביותר ליד הגבול והיום עובדים אלפי פועלים במחסני בוטנים, בתפוחי-אדמה ובתחנת שלוחת הרכבת של מאות אלפי לירות ואפשר לכתוב ספר על המאמצים, על הקשיים שהיו לנו... שאני בתור תפקיד ראשי מחוץ לכפר-סבא עסקתי יום יום בענייני כפר-סבא, לא ניצלתי את מעמדי באופן מיוחד, אבל השפיעתי היא לא קטנה ואני גאה על כך, יש לי קשרים וניצלתי אותם לכפר-סבא ולפיתוחה ולשיגשוגו של המקום. כי לנו היו צפויים, יש לנו עד היום עוד קשיים גדולים, כל הסיכויים להיות מקום נידח על יד הגבול ולא להתפתח.

המפעל לתפארת, מפעל החינוך, שהוא אחד המפעלים הגדולים שכפר-סבא יכולה להתגאות... תקציב גדול שאנחנו משקיעים במפעל הזה, בבת-ספר יסודיים ועל-יסודיים ומקצועיים. מותר לי היום להגיד שחלקי רב בעניין הזה ושלא הזכירו את שמי בכלל שזה קיים באסיפות פומביות ובמודעות, הכל נעשה. ימים ולילות ועדים הפועלי בניין שבוקר בוקר, על כל לבנה ועל כל יסוד ועל כל גג עסקתי בזה. ודאגתי להכי יפה מה שיכול להיות ולהכי זול. אנחנו המקום היחידי בארץ שיש לו קבוצת בניין שהם כבר כל השנים שאני

ובמסירות ובדאגה.

דאגנו להכל, לחינוך, לפיתוח, ל-50 קילומטר כבישים, בהתחלה למדרכות, לתאורה, לגנים, לנטיעות והקדימו אותנו המועצות הקודמות, אנחנו לא באנו לדבר מוכן או דבר שלא הכינו. הכינו דברים יסודיים ואנחנו המשכנו והוספנו והוספנו פי כמה, יבורכו כל אלה הראשונים שהם השקיעו בזה למען רכישת שטחים ולהגדיל את שטח המחיה של כפר-סבא, שטח מחיה שעושה את העתיד של כפר-סבא. ובזמן הבהירות שנועתי איזה קישקוש של חלקאים על חלוקת אדמות, אילו היו איתי יחד, היו חילוקי דעות נגד כמה יהודים שהם חיים באיזה עולם שלא יודעים מה מתהווה ומה מתהווה בעתיד אם הנוער שלנו ירצה לעסוק רק בחקלאות וזה יתקיים. ראינו בעתיד של תעשייה, תעשייה גדולה ותעשייה מגוונת ובניית שיכונים ושיכונים דווקא על יד הגבול, שאנחנו נהיה קרובים לגבול וקרובים לעבודה, שלא יצטרכו לנסוע שעות. והיום עובדים מאות ואלפי פועלים ופועלות וזקנים וצעירים בתוך המפעלים שאנחנו הקימונו ובעזרת מוסדות וסחבנו את המוסדות כי אנחנו היינו אלה שהנחנו את הלבנה ואחרי זה הגישו לנו עזרה.

בתי-נוער וכל המוסדות הממשלתיים, זה לא בא מהמוכן, זו היתה התחלה, אבל פיתחנו את זה שאין מוסד ממשלתי שלא קיים בכפר-סבא. ודאי שהקודמים בראשותם אברהם קרן והחברים שהם עסקו בזה, הם יושבים כאן חברי המועצה הקודמים אנגל ולבנברג וכל אלה שעבדו בזה שנים, הכינו את הענייני חינוך והכינו את בית-חולים יולדות, אבל הכינו גם כן התחלה רצינית של רכישת שטח בית-חולים מאיר, אבל היו יזעזועים על בית-חולים מאיר ועמדנו במבחן הקשה והחמור ביותר ויכולנו בו כדי לא להפוך את המוסד הזה למוסד של חולים כרוניים ושיהיה מוסד היום שלא רק משרת את כפר-סבא והסביבה, זה יהיה גם מקור תעסוקה של 500 משפחות. בעזרת קופת-חולים, לא בעזרת בקופת-חולים בעזרתנו, בהשפעתנו, בממשלה וגייסנו את מי שאפשר לגייס על מנת שבית-החולים הזה יהיה כללי ולא חולים כרוניים.

ובעניין כבישים, הנה כביש, ודאי יעשו עכשיו פתיחות. ואני רוצה לציין כאן, אני גאה שעירית כפר-סבא לא הוציאה גרוש ברשותי, הייתי לבד בעיריה בזמן הבחירות, לא לפירסומת לא למוזעה אפילו של בחירות, גרוש אחד לא הוצאנו מקופת העיריה למען תעמולת בחירות, לדוגמא אחרים עשו זאת. שמרתי על הקופה, הייתי גזבר יחד עם הגזבר שלנו ויחד עם אנשים שהם עסקו יום יום בעניין ואני עוד אגיד משהו לעובדים, בסוף.

כביש קפלו-גהה קפלו-כפר-סבא שאני ראייתי בזה דבר של קשר, קשר לא רק גיאוגרפי - קשר נפשי. אם לא יהיו מחוברים העולים והשכונות לוותיקים, אני רואה בזה דבר חמור ביותר, לא רק ביקור בזמן בחירות, קשר חי עם העולים ועם השכונות, קשר לקצר את הדרך לכפר-סבא ושכפר-סבא תתקרב לשכונות ויקומו בניינים לאורך הדרך והכביש יהיה פתוח ולא דאגתי לזה שיהיה פתוח לקראת הבחירות, לא עזרתי למערך בשום דבר, לא רציני להפריע

לתל-אביב. זכאן באה עזרתו הגדולה אז של סגן שר-הבטחון, ידידי שמעון פרס, להתגבר על קשיים שישנם בדרך של התעשייה הצבאית ואני מקווה שעוד לחץ קטן ואנחנו גמרנו את העניין.

אנחנו יכולים היום לסכם, אני גאה שאני מסכם את פעולתנו ואת פעולת העיריה ההולכת, העוזבת, על זה שגם הקופה תישאר מסודרת מחר בבוקר, אפשר לשלם, אין זעזועים, להיפך, יש יחס לתשלומים, שום שטר, שום צ'ק - כולם מכבדים את חתימות ראש-העיר והגזבר, ראש-העיר הזה שלא היה פעיל בעיריה, רק המזכיר עשה את הכל לפי דברי שר האוצר. וראש-העיר היה רק אורת בעיריה. אבל כל פרוטה נשמרה, כל הוצאה נשמרה וקיבלנו וכיבדנו חתימה ואנחנו יכולים לקבל אשראי למיליונים, כי איש לא החזיר שטר וצ'ק של עירית כפר-סבא.

אני אקדיש כמה מילים, אני חס ושלום לא קורבנו, לא מקופח ולא ארד מהבמה הציבורית, אפילו שניסו את זה חברי שהלכתי איתם שנים רבות יחד. הם מאד מאד דאגו לי, אני מדבר את דברי לחברי מפא"י ואף אחד לא, אין לי שום טענות, לא התאכזבתי כי לא האמנתי במערך ולא תמכתי בו... להקדיש גם למערך בכפר-סבא באופן מיוחד, אין לי כל עניין בזה. קיימתי קשרים עם כל המפלגות טובים, אפילו שאין לו רוב ושאלו רוב דרשתי להכניס את נציג מפ"ם לעיריה אפילו שהצביע היום לא בעדי וזה לא משנה את היחס שלי, כי חשבתי מה שיותר גם את זה. חלקו בעיריה שהיה ועבד פה קודם, את המפד"ל בתוך העיריה, במשך 5 ימים עשינו קואליציה, חשבנו שהגב צריך להיות רחב, אפילו שרוב, כנחשו של רוב שהתנהג עם מיעוט בכבוד וביחס ולא בלחצים ולא באיומים.

אנחנו קיבלנו סיעת רפ"י 2430 קול, ול-8 חיילים אכן לא מקבל, מפ"ם לא היו עוברים את אחוז החסימה, אז היינו מקבלים 4 מנדטים, לא היה קשה לנחש, יכולתי להיות ראש-עיר. אבל אני עוזב את התפקיד בהרגשה של הישגים גדולים עם חברים, עם עובדים, עם נבחרים, שיש גדול בכפר-סבא ובהרגשת עלבון צורב וכאב לב על מפלגה ששנים רבות שירתתי אותה ושיכול להיות אסון ראש העיר על כולם בעד כולם נבחר, אולי אחרי שנה מוסר את התפקיד לממלא מקום. היה פוגע, חטא אחד שחטאתי ועל החטא הזה אני אקח איתי לקברי שאני נאמן לבן-גוריון. וכל אלה שהפסידו על בן-גוריון שהוא טיפה אותם, גידל אותם, בגדו בו והשתתפו בהשמצות כבודות ושה לא יסולח להם לעולמים, אני מדבר על חברי מפא"י, אני מבקש שלא תחשבו על חשבון אף אחד. מותר לי היום להגיד לחברי מפא"י אחרי שאני עשרות שנים חבר המפלגה. אינני יודע מה הפסיד ומה פגעתי בשר האוצר שצריך היה להיות גורם בכפר-סבא של לחץ ושל פעיל בענייני בחירות נגדי. הוא הפסיד על בן-גוריון הרבה.

לא הסתרתי אף פעם ולא סילפתי ולא אמרתי שעזרתנו היתה רבה, זו היתה הגזמה גדולה מאד ואני אוכיח מספרים, כמה גייסנו זכמה אני גייסתי

אדם, מעל בשליחותו, לא קיבל מרות מפלגתו, לא הצביעו הרבה פעמים נגד דעתו, אף פעם לא קרה שאני לא אבצע מה שהחליטו, כי זה יסוד חיים דמוקרטיים. והם יורדים על דרך שאני בעל הבית, זה שלי, עירי, אני קראתי הרבה ביטויים, כל היש הרי של כולם יחד בלי יוצא מן הכלל.

זוכה אדם שיעמוד בראש, שהוא יהיה הקטר שיסחוב את כל הקרונות, שיסחוב אותם באפיק הנכון. ראיתי עיר אחת שבנו בית עיריה לתפארת, שיש ומוזאיקה ואמנות, עיר לא רחוקה מכאן. אבל בית-ספר איננו שמה ואני גאה שאנחנו יושבים בביתו שישב דוד לבנברג כאן ו... וזטלו וכל הראשונים והברוצקים כולם יחד כאשר למדנו בבית הזה, שיפרנו אותו, בנינו אולמות, בנינו בניין לתפארת. בונים עכשיו, גמרו את בית-ספר "אורט" לתפארת, עוד לא נגמרה התוכנית, ארבע קומות... וזה קיבלנו בקושי ולא במעט מאמצים ואחה סירבת לעזור לנו... כמעט ששילמנו כבר, כי אנחנו כמעט במזומן עובדים בשלושה חודשים. בתיכון, המעבדות, אולמות התעמלות, כל זה במאמצים. אין לקיים משמרת שניה, במקרה קיפחנו כי אני עומד כאן ואני מטיף על זה, דאגנו שאף הפליה לא יהיה בין ילד לילד, לא ילד דתי פחות עכשיו חשוב אצלנו אצלי היה בתורו של ילד אחר.

... קפלו, שניים אולי זה יותר יפה מבחינה ארכיטקטונית הבית-ספר הדתי, לא מיצר על כך שהבתי-ספר הכי יפים עכשיו זה שמה, הבית-ספר הכי יפה זה בשיכון... לא באוטישקין, כי שמנו את ראשינו ושמתי את כוחי לשכונות, עם הפנים לשכונות, לעליה, לא בדיבורים, רק בהגשמה ובמעשים, בהזכחה לאמור שאנחנו אוהבים אותם ומקרבים אותם ולא עושים הרבה...

במשך השנים האלה מ-53 ביקשתי, מותר, שמעתי פעם איזה חוג בית שבה סורקיס נואם, מכינים לו את הנאומים, אני לא חי בלי מישוהו להכין את הנאומים, אני כל הנאומים שלי אז באמת יש לי הרבה הכנה... מותר עוד לבקש סקירה פעם אחת, שמעתי גם כחטא עלי, הרבה חטאים על... שלחו שכירים שלחו להעליל עלי עלילות וכל מיני דברים, בכסף עשו את זה, יבושם להם, יתביישו אלה ששלחו אותם ואלה שעשו את זה. אני לא משחרר מאחריות אף אחד ובראש וראשונה זה שעמד בראש המערך, בראש המלחמה בבחירות בכפר-סבא. אני ניהלתי 20 וכמה שנים בחירות, אף פעם לא היתה... והיו כמה מקרים והנברג יודע... היה תמיד; לא נתתי לפגוע באף אחד, לא בעל-פה ולא בכתב. וחברים עסקו בעבודה בזויה ומשתנתית מהאחריות, זה מה שקרה. לא בעד זה שיש מלחמה נגד רפי, מותר, חטא ראש-העיר, תילחם בו, אבל לא ל... שעוד חי ובריא ויוצר, יש לו תפקידים, לצערי לא בכפר-סבא. אבל הוא היה נשאר חבר העיר, לפי בקשת חברי ביררתי, גם זה לא רציתי. שמוסד ציבורי כאן במקום לא יהיה שותף בשום משרה במקום, אלא באופוזיציה גדון לכל העניין, מה שצריך, מה שנכון, ניתן את ידינו, אבל באופוזיציה ונשמור אמונים, כמו בעבר... הבטחות מה שהבטיחו בזמן הבחירות. הוא רק עניין פרטי, לא עבודה... זה בעניין שלו ואני נחרזתי

סוף בשבילי כאדם צעיר ובריא. אבל ברוד השם, נכון, צריך להגיד ברוד השם, הלואי להבא, שיהיה בריא, שאני יכולתי בבוקר לבוא לראות איך שעובדים, פחדתי באותו יום. מי הקל עלי? אני שואל אני גאה ש-14 שנים רוב העובדים פרט לפועלי אשפה שלושה ואחד בגינה, רובם עבדו נגדי, כי היתה להם ברירה, לא רק האידאה דבקה בהם... היתה להם אפשרות לעמוד בצד, להיות ניטראליים בזמן הבחירות, לא רק בעניין הכנסת, אבל בעניין הבחירות שראש עיר הוא לא אצלנו יבחר עוד, יקרה אסון שהוא יבחר. בגלל 8 חיילים יכול להיות שיכולתי להיות עכשיו... מה יהיה בעתיד.

היו רובם מגוייסיים בשכונות ובחוגי בית, בפעולה נגד ראש-העיר שלא פגע באף עובד 14 שנים. כי ראיתי בהם את הכוח היוצר וחברות. אמרתי תמיד לעובד אם יש לך כשלון תלך קדימה, אצל הרב ניסים זה לא קורה כיוון שהוא לא עוסק בדבר כזה רב אחר, כשאתה עוסק בדבר הזה אז יש לך גם כשלונות, עודדתי כל עובד. אבל לא התנפחתי ולא נשרתים ולא מזכירים ולא כבוד ראש-העיר, הייתי איתם כחבר לחברים, כחברים לעבודה עד לשיבת ההנהלה ולישיבת המועצה.

הם הקלו עלי שאני יכולתי כבר שבועיים לא מעניין אותי שום דבר, פרט לבוא בבוקר ותפקידי לחתום, וזה הקל עלי שאני כך עוזב את העיריה. לא בזה שהחליפו אותי אחרי 14 שנים, אני גם הולך, אני אשב גם בכנסת, בכנסת אני גם אהיה בספסל אחורי, יש 120, אמצא גם את מקומי בסוף בשטחים שאני מתעניין בהם. לא יצאתי לסיביר, לא לגירוש, לא מחוסר עבודה.

אבל ככה צריך היה לנהוג? מה הפחד תקף את העובדים? בעדי? הם ידעו שסורקיס ראש-עיר הוא יטלח לכולם, הוא ירע למישהו? הוא יפגע במישהו? אם יקום אחד מאיזשהי מפלגה שהוא עובד עיריה, אם התייחסתי אליו פחות טוב מאשר אחר או איזשהי עדה. אצלי זה לא קדוש מי שייך לעדה, אני דן את האדם לפי האדם, לפי יכולתו, לפי כשרונו ויש מישהו אחראי לכל התסביכים האלה.

ביחס למפלגות, היה לי יחס לכל המפלגות בלתי רגיל, כמו לכולם. וניהלתי בחירות, ביקשתי חברים שהייתי בראש המפלגה תעזרו לנו, מי שיכול לעזור. הפכתי את העיריה למוקד או את בית העיריה ממול לשוק, כל בוקר שהראיתי את זה להנדנברג פעמיים או פעם, היה לבושה ולחרפה לראות מה שנעשה על יד בית העיריה בזמן הבחירות, שזה בית ששייך לכולם, לכל אזרח, זה קרית כבוד לכל עובד... בפני כל עובד שהוא בא הנה לפקיד, שהוא פקיד של כלל הציבור, יכול אחרי העבודה לעשות, הלוואי שכולם יהיו פעילים, הלוואי שכולם יהיו במפלגות. כמו שאמרתי פעם בענייני נוער, תפתחו את הבתי-ספר לכל הנוער במפלגתי, לא פחדתי שיצאו עוד 5000 חברי שומר הצעיר... והלואי שיצאו מה שיותר נוער מתוך כל התנועות. אתם זוכרים את הויכוח על תנועות הנוער פן יקלקלו אותם בבתי-ספר. מוטב במקום זה שהם

אז אני לא בא בטענות, מותר לעובד העיריה ואני גאה על כך שאיש לא מפחד ממני וגאה על כך שאיש לא פחד מה יקרה פן אני אשאר עוד ראש-העיר ויקרה אסון, שבחרתי ביד נקמה... שאני אנקום במישהו, אדרוש מישהו, אתבע אותו לדין בזה? חרדתי לכבוד עובד הציבור ואני חרד לזה, זה אומר לכם איש מפלגה מובהק שהיה אתמול במפא"י והיום ברפ"י. חרדתי לכבוד עובד הציבור שהוא צריך לעמוד פנים פנים, מחר... שעובדי שירות תעסוקה כחוק שם את היד עליהם... הנחות בזה כי זה לחם של עובד ואסור ללחוץ. ולא כעניין של מישהו של איזה עסקן או טובה של עסקן שמישהו עובד או שמגיע לו דרגה, זה מגיע לפי החוק, איש לא צריך לפגוע בזה וליאיים עליו.

עוד זה יתנקם באלה שמאיימים, הם יתביישו בזה אם להשיג עוד כמה מאות קולות, כל ה... של ההסתדרות עבד כמערכת בלי מצור ימים וחודשים, כמשלמי מיסים של כולם. פעם אחת נכשלתי רק ניגשתי לאיזה שכונה עם האוטו של, לא של העיריה, זה לא שייך לעיריה רק הבנזין, נסעתי לכל השכונות ולכל ה... עם רכב של או את הקטן או את הגדול שלקחתי בשביל טרמפ. וככה סגרתי תמיד את האוטו שהייתי גם במפא"י וגם ברפ"י בזמן הבחירות, כי הקהל מסתכל איד ראש ציבור נוהג, גם שרים צריכים לסגור את האוטומובילים בזמן הבחירות, אני מקווה שיהיה הצעת חוק בכנסת ואני אשתף בזאת.

אנחנו לא מדינה של מהיום ומחר, אנחנו מחנכים דור לעתיד, דור של כבוד למדינה ולנציגיה, דור כבוד לראשיה ולשריה ולעובדיה וזה צריך לכבד. ואני ביקשתי את המספרים כדי לראות כמה כסף גייסנו לפיתוח. כאן ניצח על המלאכה וכולנו עזרנו לו יוסף וקס במשך מ-53 עד עכשיו, 25 מיליון לירות במיסים, זו משימה כבדה, קשה. פגיעות חמורות מאד, זה היה מנת חלקו של יוסף וקס במשך השנים. לא פעם השתתפתי וראיתי את זה, איד פוגעים בו שהוא לא מאלה שאריך לפרנס את העיריה, הוא צריך להכניס את הכסף.

באותו זמן התחלתי, לא שוחד קיבלתי בשביל עירית כפר-סבא, להשפעה ודאגה לעניינים אחרים, אבל התחלנו במענק של 32,500 לירות והגענו ל-555,000 לירות מענק. זה היה פרי מאמצים של שנים שלי, לא ביקשתי עזרה של אף שר, רק דרך משרד הפנים.

אני מוצא לחובתי הנעימה והכנה להודות לשר הפנים ולעוזריו לרותם ולכל אלה שהם עזרו לנו לא מעט והתחשבנו בכפר-סבא, בבעיותיה ובקשיים שלה, הגענו להישגים גדולים מאד של מענקים. 9.5 מיליון לירות, בלתי רגיל, השקענו בכבישים 2,300,000 לירות, בתי-ספר יסודיים עד 2,156,000 לירות, בתי-ספר על-יסודיים 1,800,000 לירות וזה עוד לא נכנס הכל החשבון של "אורט", ודאי זה יגיע לעוד 200,000 לירות. מיליונים גייסנו ממוסדות שונים, מחינוך ומפיס עם כולם.

אני וחברי ראינו בעניין מה נחוץ לנוער בכפר-סבא ואני אגיד לשמחתי

וגייסנו את כל הכסף, לא קיבלנו עזרה ממשלתית כמעט גרוש לכל העניין הזה. שרוני, ינקה, אנחנו שכבנו יום יום כמעט, אני רוצה לדייק, רק ... של שנתיים, על כל אבן רבנו שמה כדי שיעשה משהו יותר יפה ואני גאה על כך ש-150,000 איש ונוער התרחצו השנה ובזול, ממש לנוח.

אני אומר "אורט", אולי אני לא מקים לי, לא ביקשתי אף פעם אפילו ... מסיבות, אני לא זוכר בחיים. אבל עוד ראיתי ב"אורט" ואני ראיתי רואה את זה עד היום, הזנחה גדולה מאד של החינוך בארץ שפיגרו בעניין החינוך המקצועי, שמו יותר את הדגש על חינוך על-יסודי תיכוני ולא מקצועי. זה שאלת חיים של הנוער ועתיד הנוער ועשינו קפיצה כזאת שאנחנו המקום השלישי בארץ, העמדנו בצל הרבה בתי-ספר בערים שהם שנים לפנינו.

420 תלמידים יגיעו 700 ומעבדות ומחלקות ומפעל עצום. אני לא בטוח אם היה לי כסף הייתי אומר אז לעשות טיולים לכפר-סבא לתושבי כפר-סבא במקום כל המסיבות הגדולות וכל הרעש הזה, ילכו לראות את השכונות ואת התעשייה ואת המפעלי חינוך. זה מרענן את הדם, זה מרחיב את הדעת, זה מרומם את המצב רוח לראות מה שעשינו במשך השנים האלה.

אני מתקרב לסיום, אתם טובלים קצת ממני הערב פה, לא תסבלו עוד נאומים ארוכים האלה, בכל אופן לא בבמת העיריה. אולי יסבלו קצת במשרד.

יש לי לסיום כמה מילים, אני רוצה להודות, אני קצת טרחתי ולא אמרתי תודה לועזת הבחירות שמר לפני כאן ו... היו"ר וכל אלה שהעבירו את הבחירות בסדר, למופת. בכפר-סבא רציתי יותר קולות, אבל הם עשו את מלאכתם בנאמנות ולמזכיר בן-עמי בנאמנות, האירועים, הכל היה בסדר, אני מוצא לנכון להודות להם על טוהר הבחירות ועל הסדר של הבחירות וזה חשוב מאד ושמרו על סדר למופת, גם לכנסת, אבל ביחוד לעיריה שאנחנו היינו אתראים (על זה אני מוצא לנכון להודות להם בסיום הישיבה).

בסיום הישיבה אני רוצה עוד להגיד עוד כמה משפטים, אני כל אחד רוצה לשאול, הבאתי לי חומר לצסט, אבל מוטב לסגור, לא נצטט יותר. חשבתי איד איש מעשי או בטלן יתן את תרומתו, קיבלתי מכתב מוותיק כפר-סבא ואני אוהב אותו, הוא יושב כאן באולם, מכבד אותו, מעריץ אותו. הוא שלח לי מכתב אישי וקראתי אותו בעיון רב בשבת. בדרך כלל אני אגלה לכם סוד, שאני מתייחס לוותיקים בהערצה מיוחדת, אולי זה איזה פגם מצידי אבל אני ככה נוהג. כי ראשון לא יכול להיות כל אחד, ראשון זה ראשון. מנת חלקם היה רב וקשה לכפר-סבא, שאנחנו לא יכולים להשתוות לצרות מה שעבר עליהם.

הוא פנה אלי שאני אתן את תרומתי הלאה להמשך עבודה ברוכה בכפר-סבא. אני לצערי הרב לא יכול לקבל את הצעתו, לא משום זה שאני לא רוצה לראות שאני עוזב את כפר-סבא, כבר גם כן השכירים האלה שהם התהלכו בבתים ודאגו הפעם, היה איזה אסון שנתנו לאיזה בית חוג בית לדבר, אז רצו ואיימו על האיש, את האיש המסוכן הזה סורקיס תכניס לביתך. אז מה באתי

העיר הולד, תדבר, דיברתי בחוץ. אין שכונה שדיברתי בחוץ. ראיתי שסוגרים לפני כבר את הדלתות ומאיימים והתקלאים עליך ישראל, אדם הוא ... אדם כזה שפגע בתקלאות ונכשיו תבוא הישועה עם השלטון החדש, יחלקו את האדמות או מי שלקח בעצמו ויחלקו את האדמות בכפר-סבא. לחמתי נגד זה ללחום, כי האדמות האלה זה רזרבה שאלת חיים של עתיד כפר-סבא. לא לתת 5 דונם, לא 10 דונם, אין מקום כי זה העתיד של כפר-סבא. אם כפר-סבא לא תגדל עם עוד 20-30,000 תושבים יהיה לה קשה לעשות, לא צריך ל-100,000 או 200,000, אבל קשה יהיה לתת את השירותים, הם יקרים מאד. כל עיר צריכה להיות יחידה יותר גדולה על מנת שתוכל לשאת את השירותים שהם יקרים ויהיו עוד יקרים מאד.

אני לא צריך לדבר מה יהיה עתיד השלטון המקומי על העיריה, אני מקווה, אני לא שייך לאלה שאני גבאי, שאני אלך קודם כל ... יש לי תמונה, שאני אלך אז אתרי... להיפך. אני הולך בהרגשה טובה של עשינו דברים חשובים, יותר ממה ש... יש בכפר-סבא.

אז צריך עוד לטפח. אני גם שומע פעם היו אומרים אתה מטפח את הקבלנים וסובל מהם, יושב כאן חבר מוועצה חדש שהוא קורבו של קבלן אחד שבנה לא כל כך טוב ליד ביתו. אבל הרי זה בעניין הבניה העצמית, הפרטית, איזון בינה לבין בניה של שכונות, כי זאת איזון חברתי. בא ציבור גדול לכפר-סבא ויבורכו אנשי קופת-חולים מסורוקה בראש, אנשי סורוקה שמחייב את הרופאים לגור במקום, שהם יהיו חלק מהנוף של כפר-סבא, מהחלק התרבותי ושהם יהיו בתוך העולגים, יחד עם העולגים. האיזון הזה של אנשים מסודרים שיוכלו לשלם מיסים לעיריה ושיוכלו לעסוק בשירותים, זה דבר חשוב מאד. אין שום עניין באופן אישי חס ושלום, לא צריך הייתי באופן אישי שום דבר, אני לא צריך שום דבר. באופן פרטי בודאי לא חסר לי שום דבר, לא צריך כסף, לא חסר לי. אבל שזה יבואו קבלנים ויעמלו ויביאו עוד אנשים מסודרים במקום ויהיה איזון לרופאים והסגל הרפואי יגור במקום. ואז יש מקום להיכל תרבות ויש התוכניות, הכל מוכן. רק להתחיל לעבוד ויש יסוד של כסף, צריך עוד למכור איזה רכוש להתחיל. להתחיל באיצטדיון ובודאי יעשה את זה ראש-העיר וחברי העיריה וחברי ההנהלה החדשים שאני לצערי לא אהיה שותף בהנהלה ואנחנו לא נהיה שותפים, נהיה באופוזיציה. אבל אני מקווה שיעשו מה שביכולתם ושיעשו את הכל לטובת כפר-סבא.

אז לא רציתי לתת תשובה לידידי אחד הוותיקים, לא רוצה לגלות את שמו, למה אתה ככה לא שומע בקולי? אני נפגעת פעמיים. בתור אדם, בתור שליח ציבור, בתור איש תנועה, שלוש פעמים. ואני צריך מזה להוציא מסקנות. אמנם אני מודה ל-2430 יהודים במצב כזה במכונה כבירה כזאת של רכב ושל כסף ושל לחץ ושל מנגנונים, אנחנו היינו קומץ קטן ויבורכו כל אלה שנתנו את ידם והלכו יחד איתי והגענו להישגים גדולים מאד. 2430 איש עבור רשימה שעמדתי בראשה.

מ

מסור למשימה, יותר מאשר גייס את עצמו, נתן את כוחותיו, במסירות בלתי רגילה. נפל עליו העול הכבד לדאוג להרבה מאות אלפי לירות, אולי למיליונים, ולא רק לילה אחד הוא לא ישן בגלל זה, אני לא מעט אדם בזה שלחצתי תמיד בתוך המצב קשה, עוד לעשות, עוד לעשות, עוד לחסל חוסר עבודה כדי שנגיע למנוחה ולנחלה. לצערי הרב הוא חולה, הוא לא יכול לעת עתה להמשיך במפעל המבורך שהוא עסק בו שנים.

אני בשמי ובשם כולם שיושבים כאן שולח לו ברכת החלמה מהירה, ברכת ידיד נפש שלי שיהיה בריא ויחזור לאיתנו ושיעזור בשיתוף בפיתוח ועמיד כפר-סבא.

עיריית כפר-סבא. אני מברך את כל חברי המועצה שנבחרו, אני רוצה לברך כל אותם חברי המועצה שעוזבים את המקום, את חברותם במועצה הזאת. אני לא אצא לידי חובה אם לא אניא כמה מילים.

ידידי וחברי סורקיס, אני עקבתי אחרי כל מילה ומילה שנאמרה מפיד הערב ושמעתי שהדברים שנאמרו על ידו היו מתוך הלב, מתוך כאב עצור נשמעו הדברים הללו. יתכן שישנה הצדקה מסויימת, התמרמרות כזו כלפי חלק של ציבור או כלפי אנשים שהתייחסו אליו בתקופה האחרונה אולי לא בכבוד הראוי למרות שהוא היה אולי במקום אחר במחנה אחר ולא הלס עם אותה עשיה עם אותה המפלגה שהוא היה חבר בה משחר ימיו.

אני חושב שכבוד האדם קודם לכל דבר אחר, אם אני ארצה להדגיש בכמה מילים את המעלות הגדולות ואת מעלותיו הגדולות של ידידי סורקיס, אז אני רוצה להשתמש דווקא במימרה של הרב קוק חז"ל. הרב קוק חז"ל אמר תמיד, ננסה להפוך את השנאנו חנינם לאהבת חנינם והוא חונן בתכונה הזאת, הוא אוהב ישראל ואוהב אדם גדול שאין דוגמתו, כמה שאני מכיר אנשים, אז קשה לי להצביע על מישהו שיכול להיזמות לו באהבת אדם בישראל וזאתי תכונה שאין לזלזל בה וקשה גם להעריך אותה. הוא גם תלמיד נאמן של אהרון, אהרון היה אוהב שלום, רודף שלום, אוהב את הבריות ועל ידי כך מכוון לתורה. אפשר להשתמש בפסוק הזה בכל אופן בחלקו הגדול של הפסוק אם אני רוצה להקדיש כמה מילים לידידי זה.

היה לי הכבוד לשבת איתנו בישיבות, היה לי הכבוד לנסוע איתנו לפגישות, מחוץ למקום הזה ולאן שלא באנו לאן שלא פניתי התכבדתי בשבילו, זאת אומרת בזכותו, נפל בחלקי הכבוד לאן שלא באתי מכיוון שהוא יצג את העיר הזאת ויצג אותה בכבוד ובנאמנות ובמסירות נפש שאין דוגמתה. ואפשר לציין שחלקו לו כבוד לאן שלא באנו. אם נפגשתי עם מישהו באיזשהו מקום ואמרתי שאני איש כפר-סבא וגם חבר העירייה, היתה השאלה הראשונה מה עושה סורקיס בכפר-סבא, סורקיס זה היה שם דבר, זאת היתה אישיות שאין דוגמתה בציבוריות הישראלית בשטח המוניציפלי. והוא לא היה רק ראש עירייה של

19

נציגו של השלטון המקומי בארץ ישראל.

אני רוצה להיות נאמן לבחור, אל יפרד אדם מעל חברו וזה מתוך דברי הלכה, מתוך דבר הלכה. ואני רוצה לצטט את הפסוק של פרשת השבוע, בפרשת השבוע אנחנו קוראים: ואלה תולדות יצחק בן אברהם, אברהם הוליד את יצחק. נשאלת השאלה, למה כתוב פעמיים, מהו הכפל הזה, אלה תולדות יצחק בן אברהם? אך מפרשים אומרים את זה בצורה שכזאת, שאם יש למישהו את עשיר, כל אחד מתגאה בו ואומר הנה, העשיר הוא זה אחי. אם יש למישהו את תלמיד חכם, מתגאים בו ואומרים התלמיד החכם הוא... זה היה בבחינת האיש שעליו אנחנו מדברים. ועכשיו נשאלת השאלה השניה, אברהם הוליד את יצחק, לשם מה הכפל הזה? אברהם הוליד את יצחק. אז המפרשים אומרים שזאת היתה השלמה, האב התגאה בבנו והבו התגאה באביו, אחד התגאה בשני.

היתה השלמה מסוימת פה בעירייה הזאת, אחד היה משלים את השני והעבודה פה בעירייה הזאת היתה לברכה לכל ונושבי העיר הזאת, כולם נהנו משיתוף הפעולה הגדול והרחב שהיה בין מזכיר העיר ובין ראש העיר. והיום אני מצטער צער רב שהפרידה היא היתה לא בצורה שהיתה צריכה להיות ואני בטוח שכולכם שותפים לצער הזה.

אני מברך את ידידי סורקיס שימשיך לחיות בבריאות שנים רבות ויהיה פעיל בשטחים ציבוריים ואני בטוח שהוא יודע שהוא יכול ומסוגל לתרום הרבה לחיים ציבוריים תקינים במדינה. יבורך בבריאות וזאתי הברכה שאני רוצה למסור לו הערב כאן.

בליטה האחרון קצוץ ההשקפה — דקה לה להסתדרות ציונית אחת אשר — רשות להיות מחוננה לה. ההשקפה — עמדתה בעד מדינה עצמית. אשר — רשות לפרוש כעמדה זה ההשקפה בכירה בהסתדרות פועלת אחת. אשר — רשות להיות מחוננה לה. ההשקפה הקים כפעל התישבותי אחד בשלה. זכות לכל פרט ללכת לאחת מצורות ההתישבות הקיימות. ניסוח זה הופך את ההשקפה לקואורדינציה של תנועות הנוצר.

מן הראוי לספר גם על ההתקדמות הניכרת בקרב יהודי רוסיה מלחמת עולם זו וזכות מסווג בלב היהודי הרוסי, שהיה מנהלם כגורל התפרצות. גם המניסה עם 250 אלף היהודים רבאי פולין ברוסיה עתה מסווג.

היו חונן הדס שלא ידעוהו. יהדות רוסיה, ש-25 שנות מהפכה בנו חוכמה סוגרת פנימה. באה במגע עם שאלת היהודים והחוכמה הזאת החלה להתעצב. לא החצפעה של הסתלקות הרוסית בשאלת איי היא הקובעת. אלא נפל דבר. במסך 5 שנות אימים אלו היתה כרחבי אוקראינה וביתר תלמי רוסיה בודדת עמים ענומה. האנטישמיות כעצמה ומדעית ארבע אוקראיני התבטא: "מה שהגרמנים לימדו אותנו במסך הדס — לא ידענו 25 שנים. ולא הגרמנים בלבד הביאו את האנטישמיות. אלא הנאצי הקלחמה בכלל. עמדה הסלטון נטארה נאמנה למגמה של מלחמה באנטישמיות. אבל בהמונים אחזה השלהבת יס יחס ליהודי כפרט. אבל אין יחס ליהודים כעם. והחברים הסובים והנאצינים בגוללם לפנינו את כל פרטה האכזריות על כל פרטה המחרידים — הסדיחכל הוא. שעלכונות ומלות המלות בגוף ובנפש ניתנו להם לא רק מיד הגרמנים. אלא גם מחבריהם הפרטואנים. מחבריהם לנשק נ.

איני יודע אם האנטישמיות הולידה את ההתעוררות הלאומית. אבל אהבתי ישראל ניצורה בלב היהודי הזה. הוא נוסא אהבה זו לא מתוך יחס של שנאה לרוסיה הסור כיניסה. אלא מתוך יחס חיובי. והיו אהבת ישראל שלא ידע אולה כל השנים וימי השנאה טיפחה ונדלחה. עברות זמנים הגדולים ליבו בלב השארית את הרגשת האחות. את ההכרה, הלאומית. את הווק הציוני. שהוקמה כרובנו גרר מסביב לקרן האחים הגדול באו לשם כל הדילים הקצונים היהודים טכנצא האדום ואחר כך גם נתכנסו יחדיו בכית הכנסת. זוכם לא התפללו אבל לבם הלם בתחושת הגורל האחד. ובשחורם הנשק לאת שכונת צאמנות לארץ ישראל. הרימו כולם את הנשק. זאת היתה הבקעה ספוי-כאנית שאיני יודע איזה המסך קינה לה. אבל התלוצרר הודיעו משוה במעמקי הלב היהודי ברוסיה. הנהייה הגדולה שהמניסה אודם רחוקים ונדחיים. אחים לשואה. זרעה בכל מקום ארץ חרע הה.

י. בנקובר (ינאר 1946) *Handwritten signature and date*

עם בואה של הבריגאדה לפיוגאי. מקום בו התכוננה ליציאתה לחנית. ולנסה גם היא בעול הראבא והעורה לפליטים המקומיים. ליהודים האיסלקים שחורו בשקונות מחבואיהם ולפליטים היהודים פיוטוסלאביה. שהסתתרו באיסליה. הבריגאדה נתנה את חלקה בארגון ההסקה עלי ידי הודות 10% ממנת האוכל שלה והמרשה. השוקללה בשכיל הילדים. כל-יה נשלה באושר מאודגן לימרכו לגולה. לשם ארגון

מסוואה תל-יבנה
ארכיון
36, 25, 8
(2629)

Handwritten signature and date

111000101

הפגישה עם הסאריה

המפעל הזה בא דו. מטעם היזכרנו לטובה, והוא הרצה לפני כל הנדרים על עניני החצלה. כמובן מהרצאות אלו הוקמו בכל פלוגה ועדום לצורה פליטים. עם סיום הקרבות, למחרת הנצחון, חזרה הכריגאדה ונכנסה בעול יחד עם יתר היהודות, דאגה לכל — למוק, לבגדים וגם לטראנספורט. כי היו מקומות אשר לשם לא יכלו להצטרף את הפליטים כטראנספורט אחרת, וכך הוחרו כמה אנשים למקום כבודיהם.

ארגנו ועדי פליטים בכל הכרמים באיטליה, ביוחד בצפון, במילאנו, בבולוניה, פורונזה, כי ברומא ויתר הלקי דרום-איטליה אשר נכבשו לפני כן, כבר פעלו היילי היהודות האחרות. בכל מקום היה הפקידנו להקים כהדט את הקהילות, להדט במקום את החיים הציבוריים, להקים מטבחים וזלים לבדן מהוסרי האמצעים, להאגו לבתי ספר בסבול הילדים עם כוריס-היילום, ההתחלה היתה ברומא ואנו הסכנו כעבודה זאת בצפון. כמו כן ארגנו הכסרות לנוצר היהודי האיטלקי הנוצר היוגוסלאבי שנמז' צא באיטליה, אמצעים לכל הפעולה הזאת השגנו עלידי מגביות ותרומות בין החיי לים הארצישראלים בכל רחבי איטליה.

בזמן שהכריגאדה עברה לשרטויה, על הגבול האוסטרו-איטלקי, החל פרק חדש בפריסת החצלה. החלה הצלת יהודים מפולין, רומניה והונגריה. כמורה-אירופה, הגבול היה סגור, ושררה כתיחות בין האיטלקים, היוגוסלאבים והאנגלים. לא ניתן לאנשי החייל להגיע לאוסטריה. בהסתהלות הרב הצבאי הראשי של החייל הסגנו רסיון כניסה לצד האוסטרי, לאחר שקיבלנו ידיעה עלידי אהה מקציני החייל כי במילאנו נמצאים 98 יהודים שנשארו בחיים הם וקיקים לצורה, עם קבלת הרסיון יצאנו לדרך להפס אותם, רק למחרת הצלחנו לבצוא אותם במית-הספר העירוני כל וילאך, הבאנו אתנו גם אוכל ומצרכים שונים וההתרגשות היתה רבה.

כשנדע לכל היהודים, שהסתתרו בעזרת תעודות אריות באוסטריה, כי הכריגאדה כבר עומדת בשערי אוסטריה, החלו לצאת ולהפס את היילי הכריגאדה ולהודיע שהם יהודים. כך הצלחנו לבצוא את רוב היהודים באוסטריה ולהעבירם לצד האיטלקי. בתחילה לא היה לנו מקום לאכסן אותם, פרט לפלוגת הנהגים 178, שקיבלה את כל הכאים בסכר פנים ימות ועזרה. מיום ליום גדל מספר הכאים ועמדנו בפני הצורך להקים בית-עולים. באוקר זמן הגיעו ארבעת השליחים הראשונים מיהדות הונגריה שכאו להפס את הכריגאדה. הם הלכו מפולין דרך רומניה להונגריה ומשם ביקשו קשר עם הכריגאדה. למי הידיעות שלהם צריך היה החייל להיות באדינה, אבל הם מצאו את שליחי החייל על אדמת אוסטריה. מיד החזיר אחד מהארבעה להודיע להונגריה ולרומניה שהחייל מוכן לקבל כל יהודי ויהודי ועליהם לצאת מיה לדרך. ליד המהנה של פלוגת 178 עבדו שבויים גרמנים. המקום היה במרחק של כ-10 ק"מ ממטה החייל בטרביזה, עם השבויים הגרמנים נמצא מספר קטן של חיילים אנגלים. הבית הגדול היה תמוס בהלקו עלידי החיילים השומרים, והשבויים גרו בצריפים אחרים בשטח זה. כאמתלה, שהם פועלי היהודה השוכנת כאן, נכנסו תחילה 5 אנשים לבית, וכך נכנסה כל הקומה העליונה בסכיל הראשונים שכאו להפס את החייל וכשכיל אלה שאספנו באוסטריה. וכך גדל המהנה מיום ליום והמקום היה צר מהכיל את כל הכאים. דותקנו מטבח וחדר-אוכל. אספקה קיבלנו באופן מאורגן מכל היהודות עלידי הורדת אתוים מהמנות הנכאיות. דוקס גם מהסן לבגדים. כל מי שהגיע למקום קיבל

סודקים: פרשת ההצלה של החייל

ע"פ ראשונה, עזרת רפואית ואספקה קטנה. יום יום הלכו מכוניות לערים ולכפרים אוסי
טריה לאסוף את היהודים שצדק הסתתר בהם. בינתיים התחילו להגיע הראשונים
מהונגריה דרך גראין. איבר היתה תחת שלטון הרוסים, ובלילות עברו בנכול השתור לצד
האיזור הבריטי, כשטאירברק. מצד האיזור הכריטי באו יום יום מכוניות של הכריגאדה
והעבירו את האנשים למחנה הפליטים שהוקם אז.

באחד הימים קרה מקרה והחזירו לגראין קבוצה גדולה של פליטים אשר רצו לעבור
את הגבול. פרצו מריבות בין החיילים הרוסים והיהודים, והפליטים ביקשו לבוא
בדברים עם מפקד העיר, קומננט העיר, שהיה יהודי רוסי, שכע את הצעקות באידיש,
וסייד הודיע להם שגם הוא יהודי, ומוכן לקבל משלחת של הפליטים. אחרי כן הומין
את ראש העיר הגרמני של גראין והטיל עליו את האחריות לכל פליט שיגיע למקום.
על העיריה לדאוג לכלבתם ולשיכונם במשך כל אותם הימים שישבו בעיר זו. וכך
נמסר לרשות הפליטים הכלון הידוע ויצר. בזמן מאוחר יותר נמסר עוד מלון למשך
המקום הארומה של השלטון הרוסי. הפליטים קיבלו את העזרה המלאה מידי השלטון
הקומי לפי הוראותיו המפורשות של הקולונל היהודי-הרוסי.

ערכ ערב, ולעתים בשעות מאוחרות בלילה, הגיעו מאות אנשים שהצליחו לעבור
את הגבול בין האיזורים השונים, ומיד נלקחו מהגבול למחנה הפליטים של החטיבה.
באותו זמן הוצאו יהודים מיוזנבורג ומקומות אחרים.

הוקמה ועדה אשר היתה מורכבת מכאיכות שלוש המוסדות: הי"מרכו לגולה,
איגוד החיילים וועד הכריגאדה. מרכו הועדה היה חבר "מרכו לגולה" ועדה זאת
היתה אחראית לכל הפעולה בין הפליטים בכל ארצות המזרח וכן במחנות בגרמניה.
כאן היו דרושים אמצעים מרובים להעברת האנשים. עם זה לא הכחנו את דעתנו
מהפליטים שהיו עוד באיטליה וכבר טיפלנו בהם קודם לכן. עם בואה של החטיבה
לנכול מצאנו מהסנים שנעזבו על ידו הגרמנים. החרמנו את המצרכים למען הצלת
היהודים, כך נהגנו בכל הרכוש שמצאנו במחסנים אלה. העכרנו כמון וכ"ו לכתי-הספר,
וחפצים אחרים החלפנו בכסף או במצרכים שונים.

עם קבלת הפליטים הראשונים החליטו כל המוסדות הנ"ל, ששלושת ההכרים ייצגו
אותם. לשגר משלחת לרומניה ולהונגריה והיה ברצוננו שיגיעו גם לפולין. החיילים
היהודים נכספו לצאת ולעודד את הנשארים בחיים ולהודיע להם על נכונותנו לקבל
אותם לתוך איזורנו. השליחים יצאו לדרך כפליטים החוזרים להונגריה, הצליחו להגיע
לרומניה ולהונגריה ולהיפגש עם האקטיבה של כל התנועות התלויות ועם באי-כוח
התנועה הציונית. להביא להם פרישת שלום מהחיילים הארצישראליים שלחמו בחזית
איטליה. ועל נכונות החייל לבוא לעזרתם. באותו הזמן הלכה משלחת אחרת למחנות
בגרמניה, ביתוד לבאזאריה. שם נפגשו עם היהודים, השתתפו בהקמת ההסתדרות
הציונית האחדה והתחילו לארגן את הקבוצות. ביהוד קבוצות של נוער, ליציאה
לאיטליה. בפרק זמן זה צריכים היינו לא פעם להעביר יהודים ממחנות למחנות. אם
לפי ידיעות שקיבלנו עמד מחנה מסוים לעבור מידי הכריטים אל האמריקאים.
עשינו כל מאמץ להוציא מינם את היהודים. בזה עסקה קבוצת חיילים מיוחדת עם
מכוניות והיא העבירה אלפי יהודים. אורגנו טראנספורטים להעברת אנשים לאיטליה.
בכל טראנספורט הגיעו לפעמים אלף איש וגם למעלה מזה. אחר זמן-מה התחלנו להע-

01/07/01

הגנישה עם הסאריט

ביר אותם לדרום. אחרי כמות של 48 שעות אחרי עזרה ראשונה. בדקה רפואית והחלפת בגדים. הוסעו מבית העולים כמיון לדרום-אסיה. ההעברה בדרך של למעלה מ-1200 ק"מ הייתה מסודרת כאופן זה: כל יחידה הסתמכה בקבלת האנשים בדרך והעבירה אותם עד למקום מסוים. לפי המנהל קבוצה מראש. עד שהגיעו האנשים לבארו וכבימתה. ביחידות. אשר דרכן עברו הפליטים. סודרו בפינות וראו להקל על הנוכחים בדרך ארוכה זו. הם קיבלו מזון נוסף ולנוער הולקו ידברים טובים.

בין הטראנספורטים במרכיבה הניע לסרביה באחד הימים טראנספורט של 1000 נערים. מן התכרה היה להקים מחנה נוסף לנוער ליד המחנה הקיים. בהקמת המחנה החדש ובארגונו השתתפו חיילים מכל היחידות. לעבודה זו באו באופן מיוחד בעלי מקצוע. הילדים הקדימו את בואם ביום אחד ולא ידענו כיצד לאכסן אותם. היום היה יום גשם וכייתהעולים היה מלא. והנה נתגלה מחנה שהיה בחיפים ביותר בקורות ההתנרבות העברית. כאשר נודע על בואם של הילדים החלו מהקמנים חיילים מכל הגדודים ומחייחידות האחרות ועזרו בחימוש מקומות לינה. חיילים רבים מסרו את סמיכותם השניה. לאחר שהראשונה נלקחה כבר קודם לכן בהשאלה. כמשך שעות מספר הגיעו סמיכות ואפשר היה לסדר כקומות לינה בשביל כל הילדים.

כל טראנספורט שהגיע למחנה. — ותהא שעת בואו אשר תהיה. ולו גם בשעת שתים או שלוש אחר הצות—היה מוצא את הדר-האוכל כוכן לקבלת הפליטים. תה ואוכל היו ערוכים לאנשים שנסעו שעות מספר מאוסטריה לאיטליה. כל איש קיבל עם בואו מקום לינה הודרך על-ידי קצין או חייל. לבהרת קיבל את השימול הקטוע וכאותו יום יצא הטראנספורט למחנה במסערה. ומשם הכסיכו את דרכם לדרום-איטליה. נת קלטו בקטיים מצד השלטונות הצבאיים עד הגבולות. כשהכאנו יהודים באופן בלתי ליגלי לאיטליה. אבל התגברנו על כל המכשולים בהתנדבות החיילים ובמצונם להוציא את השורדים ולהצילם. במשך הזמן שהחייל היה בסביבת הגבול האוסטרי העברו רבבות יהודים לאיטליה למחנות ולמקומות-הכשרה.

מתפקידנו היה גם לארגן ולהקים מקומות-הכשרה ברחבי איטליה. כדי שהנוער שהגיע לשם לא ימשיך לשבת במחנות ויכנס לחיי עבודה ולהכשרה. מהלכה מיוחדת על-ידי הימרכו לגולה פעלה בהקמת מחנות-הכשרה. והבריגאדה דאגה לצידום מתוך הרכוש שהגרמנים השאירו על-ידי הגבול. סיפקנו מדריכים מקרב החיילים. בכל מקום היה מדריך-ההכשרה חייל. באותו זמן לא הונחנו גם את בתי-הילדים ובתי-הספר. שלחנו מזון. כדי שהילדים יקבלו ארוחה חמה. וכן גם סיפקנו מזרים.

היו זמנים קשים במחנות באיטליה. במזרינה היה מצב חמור: חוסר יחס מצד שלטונות המחנה. וחוסר עזרה מצדו של הגוינט. הגשנו עזרה למחנות על-ידי פירות שקנינו. העכרנו אנשים ממחנה אחר. שהיו בו תנאים קשים. למחנה אחר. בארגון העבודה של העכרת הפליטים מתוך איטליה עברו חיילים. הם היו אחראים לכל הנקודות. ואתם עברו פרטיואנים וחברים מהתנועות התלוציות. בכל הגבולות ארגנו את ההליכה עם המדריכים ולחמנו נגד הופעות קשות של לקיחת כסף בעד העכרה של בודדים. לתמנו בכל המקומות נגד מעשים כאלה הנצחנו להשתלט על כל הגבולות ולפתוח את הדרכים לכל יהודי ללא הכדל כפלנה ותנועה.